

RELIGIA ETRUSCILOR

Religia etruscilor, cel puțin în secole mai îndepărtate, se aseamăna în mod izbitor cu religia egiptenilor și încă și mai mult cu alte sisteme teologice ale religiilor orientale. Religia lor este o religie eclectică, care a luat de la toate celelalte ceea ce a fost mai bun sau mai potrivit pentru mentalitatea poporului careia i-a fost destinată. Din religiile tipic orientale a luat aspectul sever, imperios, fatalist, caracterul impenetrabil al ritualurilor lor pline de misticism și simbolism. Din Grecia a importat mitologia, diviziunea ierarhică a divinităților, subdiviziunea zeilor, divinitățile minore, semizeii. De la greci și-a împrumutat fantezia episoadelor mitice, uneori istorice, ca epopeea homerică, neglijând în schimb aspectul viu, plastic, plin de fantezie, propriu religiei eline și acel spirit vesel care se exprima adesea prin cântări poetice, prin mituri și chiar prin satire. Religia etruscă era reglementată de absolutismul teocratic, aservit scopurilor naționale și politice și a fost impusă maselor ca expresie a stăpânirii absolute. Nu era deloc bazată, ca cea greacă, pe credința spontană, uneori neconformistă, acceptată de întregul popor fără să fie impusă, sub indemnul natural al bunului simț și al logicii, sentimente atât de înrădăcinate în poporul grec liber. Mareția religiei grecești se reducea la întrecerea dintre cetăți, care dintre ele să aibă templul lui Zeus sau al Athenei cel mai bogat, cel mai mare, cel mai fastuos, cel mai perfect din punct de vedere artistic. Chiar și zeii erau împărțiți în două facțiuni învrăjbite una împotriva celeilalte. Pe de o parte cei favorabili eroilor greci, pe de altă parte dușmanii lor declarați. Fecunditatea imaginativă a grecilor îi îndemna să nu poată concepe fenomene naturale decât animate de un spirit aproape uman și nici fenomenele spiritului decât incarnate în figuri umane. Animismul și antropomorfismul au fost cele două puternice impulsuri care i-au îndemnat pe greci să-și creeze miturile proprii și înșasi mitologia era o expunere ordonată a acestora.

Etruscii nu au inventat nimic sau aproape nimic din religia lor, au luat de la orientali rigiditatea, impenetrabilitatea ritualurilor, arta divinațiilor, de la greci o bună parte din mitologie, în domeniul spiritual (animismul) și în cel material (antropomorfismul religios).

Natural, dogmele fideiste ale altor religii, atunci cand erau acceptate, nu erau traduse in credintele religioase etrusce in forma originala.

Ele erau supuse unui proces de adaptare, de filtrare, care le faceau potrivite regulilor foarte stricte DISCIPLINEI ETRUSCE. Este logic sa gandim ca asemenea reguli religioase se dovedesc a fi fara nici un folos in ceea ce priveste libertatea de gandire si de credinta a maselor.

Titus Livius mentioneaza ce etruscii au fost un popor foarte religios, alti autori, dupa o analiza mai exacta, au definit Etruria ca GENITRIX ET MATER SUPERSTITIONIS. Chiar si printre cei antici religia etrusca era faimoasa pentru misterele, miracolele sale, pentru pompa ceremonialului, simbolismul rigid, pentru intransigenta sa in materie de credinta. Efectele puterii sale teocratice au fost, in definitiv, salutare pentru politica sa. A tinut supusii uniti prin legaturile aceleiasi credinte si daca nu in completa armonie, cel putin in pace.

In lipsa izvoarelor scrise, sistemul religios si mitologic etrusc ne-a fost adus la cunostinta prin fragmentele autorilor latini si greci si in parte ne-a fost revelat de elementele ilustrative din mormintele pictate, iar intr-o masura de sculpturile de pe sarcofage, de pe urnele cinerare si in special de inciziile de pe spatele oglinzilor de bronz.

Din punct de vedere al continutului, cea mai mare parte a sistemului mitologic etrusc deriva din sistemul mitologic grec arhaic. Cele trei mari divinitati, ale caror temple erau prezente in toate cetatile, erau: TINA sau TINIA, CUPRA, MENRVA sau MENERVA.

TINIA era zeul suprem al etruscilor, analog cu Zeus al grecilor sau cu Jupiter al romanilor.

In centrul sistemului mitologic statea puterea divina prin excelenta, care se adreseaza oamenilor prin tunet si coboare pe pamant prin fulger. In iconografie este reprezentat cu fulgerul in mana si ca un barbat sever, cu aspect impunator, barbos. Arare ori este reprezentat tanar si fara barba.

CUPRA corespunde zeitei Hera a grecilor sau Junonei a romanilor. Era venerata in mod deosebit la Veii, Faleri, Perugia. Era numita si FERONIA, THAMA sau THANA, ILITHIA sau LEUCOTEA si era reprezentata in mod felurit.

MENRVA corespunde lui Pallas Athena a grecilor sau Minervei a latinilor, si chiar este foarte probabil ca numele dat acestei zeite de catre romani deriva in mod direct din limba etrusca. Mai era numita si NORTIA si corespundea zeitei Fortuna a romanilor. Era reprezentata in armata, cu scutul pe brat, cateodata inaripata si prin aceasta asemanatoare iconografiei grecesti si latine.

Zeul TINIA era asistat de 12 zei pe care latinii ii numeau DEI CONSENTES sau COMPLICES. Ei sedeau in consiliu in jurul lui TINIA si erau recunoscuti ca PENATII sai. Erau considerati cruzi si fara mila, locuiau in ungherele cele mai ascunse alu cerului si se credea ca este un sacrilegiu sa-i numesti.

Inca si mai cruzi si puternici erau DEI IMPENETRABILI, numiti de romani DII SUPERIORES, sau DII INVOLUTI, deoarece aveau o natura misterioasa. Puteau sa actioneze fie ca zei, fie ca oameni si in fata vointei lor se pleca chiar si TINIA. Singura reprezentare a acestor divinitati rste un desen luat de pe o oglinda sau un basorelief care a fost pierdut, dupa care exista un desen in arhivele Primariei din Viterbo.

Latinii isi amintesc ca etruscii credeau in 9 zei, numiti NOVENSILES, carora le era atribuita facultatea de a lansa fulgere. Fulgerele erau de 11 feluri, astfel ca dupa locul de origine, dupa directie, dupa locul de cadere augurii etrusci determinau provenienta lor divina.

TINIA, ca zeu suprem, lansa trei feluri de fulgere, toti ceilalti zei numai cate unul. Zeii NOVENSILES, in afara de TINIA, erau CUPRA, MENRVA, SUMMANO, VEJOVIS sau VEDIUS, SETHLANS sau VULCAN, MARIS sau MARTE, SATRE sau MANTUS sau SATURN, HERCLE sau HERCULE. In afara de NOVENSILES existau si alti zei ca CERTUMNUS, BACHUS al romanilor, zeul vinului si al gradinilor. Mai era numit si PHUPHLUNS, aliata sa era zeita VOLTUMNA, marea divinitate in al carei templu se intruneau periodic statele etrusce confederate pentru a discuta despre problemele lor si a alege pe PONTIFEX MAXIMUS.